

Ondernemersfondsen in Nederland

Succesvolle
samenwerking tussen
Sociaal Domein en EZ

Dag voor Wethouders
Economische Zaken

Het verhaal uit
de regio

Sociaal
ondernemen

TOOLKIT VOOR ONDERNEMERSFONDS 2018!

Snel, secuur en zonder hiaten op weg naar uw eigen Ondernemersfonds! Wilt u ook een Ondernemersfonds initiëren? Dan is de administratieve en organisatorische route naar de realisatie ervan tamelijk complex. Gelukkig heeft CLOK ervaring met dit traject en hoeft u dit wiel dus niet opnieuw uit te vinden. De unieke CLOK Toolkit voor Ondernemersfondsen leidt u snel, secuur en solide naar uw eigen Ondernemersfonds. Dus zonder verlies van uw schaarse tijd, geld en capaciteit.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Geert Kievit via 035-69 54 144 of bezoek www.clok.nl

SPYKE SECURITY

Expert in innovatieve beveiliging

- Cameratoezicht
- Parkeeroplossingen
- Toegangscontrole
- Mobiele surveillance

Smaragdweg 3, 1812 RJ Alkmaar

+31 (0)88-5424080

spykesecurity.nl

Deelnemer
live view

Scoren voor Economische Zaken in nieuwe periode

De nieuwe Colleges zijn gevormd. Met de wethouder Economische Zaken prominent aanwezig. De wethouder is het boegbeeld van de gemeente naar de ondernemers, naar het hele bedrijfsleven.

Omdat het gaat om een sterk lokaal ondernemers- en werknemersklimaat. Een sterke lokale economie is nodig voor de energietransitie duurzaamheid, voor meer innovatie, voor participatie van mensen in het arbeidsproces. Voor een sterk organiserend vermogen van het bedrijfsleven.

Een wethouder maakt het verschil. Door persoonlijkheid, inzicht, belangstelling voor de ondernemers, door een ondernemende instelling.

Een wethouder heeft grote invloed op de medewerkers Economische Zaken en Accountmanagement Bedrijven in de gemeente. Een wethouder die er voor gaat, haalt hoger resultaat. Wat is het effect? Betere, positievere relaties met ondernemers met de gemeente, behoud van werkgelegenheid en een positievere ingang van gemeentelijke beleidsdoelen zoals: werkgelegenheid, duurzaamheid, vitaliteit, sterker organiserend vermogen en betere relaties met de besturen van ondernemers. Wat wil je als gemeente nog meer? Een sterk EZ is een heel slimme investering in het behalen van beleidsdoelstellingen.

En wat is helemaal opvallend? Dat de doelstellingen van de gemeente bijna dezelfde zijn als die van de besturen van de ondernemers. Zowel van de winkeliersvereniging als van de ondernemers op bedrijventerreinen. Ook zij staan voor een sterker organiserend vermogen (meer ondernemersfondsen) voor meer vitaliteit (omzet) voor werkgelegenheid (Wet werk en inkomen en Participatiewet) voor innovatie (betere en nieuwe producten) en duurzaamheid (energietransitie).

De meeste gemeenten hebben inmiddels met de ondernemers een langere termijn agenda opgesteld. Het is goed om die aan het begin van de nieuwe collegeperiode opnieuw te bespreken en de nieuwe collegeplannen daarin op te nemen. Ook de ondernemers hebben vast plannen voor de nieuwe periode. Dat wordt een goed overleg. En alle mogelijkheid om te scoren.

Tot slot: benut deze nieuwe mentale en financiële ruimte met heel concrete activiteiten!

Over scoren gesproken. Speciaal voor de wethouders wordt op 21 juni 2018 de Dag van Wethouders Economische Zaken georganiseerd. Om nog beter met de EZ portefeuille te kunnen werken en scoren. Zie verderop in dit nummer van Kringen.

Herman Timmermans
Voorzitter Stichting CLOK

Bezoek ook onze website
www.clok.nl

Inhoudsopgave

Succesvolle samenwerking Sociaal Domein en EZ	4
Interview met wethouders gemeente Súdwest-Fryslân	
Inventarisatie naar Ondernemersfondsen in Nederland	6
Rondetafelgesprek voorzitters Ondernemersfondsen	8
De kracht van recreatie en toerisme	11
Column Jan Wessels	
Dag voor Wethouders Economische Zaken	12
interviews met Jos Huizinga en Willemien Vreugdenhill	
Het verhaal uit de regio	17
in gesprek met het regioteam West-Brabant en Zeeland	
Ondernemen in het sociale domein	20
Interview met Annet Elzinga en Albert Wieringa	
Doet CLOK dat ook?	22

Succesvolle samenwerking Sociaal Domein en EZ in gemeente Súdwest-Fryslân

In vierkante kilometers uitgedrukt is de gemeente Súdwest-Fryslân de grootste gemeente van Nederland, met Sneek als bestuurlijk centrum. De wethouders Maarten Offinga, voor onder andere EZ, en Stella van Gent, voor onder andere Arbeidsparticipatie, Inkomen en Onderwijs, sloegen er de handen ineen. Deze combinatie van Sociaal Domein en Economische Zaken, met als concreet handvat het programma Werken, leidt tot succesvolle initiatieven zoals het Startpunt Ondernemers: "Het slaagt alleen als je samen bereid bent schouder-aan-schouder op te trekken", aldus Stella en Maarten.

Stella en Maarten: "In ons gezamenlijk programma Werken hebben we heel mooi de doelen van het Sociaal Domein en EZ vervlochten. We bedienen hiermee integraal de drie O's van Ondernemers, Overheid en Onderwijs. Met deze aanpak geven we het arbeidsklimaat in de gemeente Súdwest-Fryslân inmiddels een enorme stimulans." Er bleek recent bijvoorbeeld heel veel belangstelling te zijn vanuit ondernemers voor een door de gemeente georganiseerde ondernemersavond. Bedoeld om ondernemers meer te leren over hoe de gemeente het arbeidsklimaat nog verder wil verbeteren. Die integrale aanpak slaat aan.

Maarten: "Dit betekent dat we op het Stadhuis niet onze bestuurlijke domeinen afbakenen,

maar de muren afbreken en elkaar bewust opzoeken met als heldere kernvraag: hoe komen mensen aan het werk?"

Fors geïnvesteerd in account-team EZ

Stella: "Door de samenvoeging van de drie O's hebben de ondernemers het gevoel gekregen dat hier écht iets gebeurt, dat de overheid naar hun problemen luistert en daar werkelijk iets aan wil bijdragen. We hebben dan ook fors geïnvesteerd in ons account-team EZ. Daarnaast viel mij het hoge sociale gehalte van de ondernemers op. Zij voelen, net als wij, de noodzaak om ook de mensen aan het werk te helpen die moeite hebben met het behalen van hun startkwalificatie op de arbeidsmarkt. Dit is urgenter dan ooit, nu de arbeidsmarkt aantrekt."

Startpunt Ondernemers

Het programma Werken kent een uitdagend doel: 4% werkloosheid in 2020. Maarten: "Dit is slechts een getal. Dus hebben we er allerlei activiteiten aan gekoppeld om de groei van werkgelegenheid te stimuleren. Eén doel is het ontwikkelen van een startersklimaat via ons gemeentelijk initiatief Startpunt Ondernemers. We zien veel mensen met prima ideeën, en wij willen hen de juiste steun geven zodat zij het lef krijgen om te ondernemen."

Het Startpunt Ondernemers geeft ondernemers ondersteuning bij het starten van hun bedrijf, maar ook daarna. Het Startpunt Ondernemers bestaat uit ervaren ondernemersadviseurs. Zij staan klaar om vragen te beantwoorden, met ondernemers mee te denken en hen te introduceren in hun netwerk. Ook organiseert het Startpunt Ondernemers workshops en evenementen. Stella: "Als overheid zijn we daarmee in een ons passende rol gekomen: het faciliteren van bedrijven."

Goede samenwerking met ambtelijke organisaties

De samenwerking van beide domeinen op bestuurlijk niveau vergt uiteraard ook samenwerking tussen beide domeinen op ambtelijk niveau. Stella en Maarten: "We gooien er samen bestuurlijk heel veel enthousiasme in. We hebben er plezier in en dit straalt af op de ambtelijke organisatie. Wij formuleren heldere doelen, dus wát we willen, en laten het vervolgens aan de ambtelijke organisatie over hóe zij dit realiseren. Op haar beurt moet het ambtelijk apparaat niet langer denken voor welke wethouder zij werkt; het gaat er veel meer om dat het doel wordt gehaald. Neem de eerder genoemde ondernemersavond: die was een doorslaand succes en georganiseerd door de ambtenaren van beide domeinen. Naar hen toe een compliment dat zij op een goede manier de ruimte pakken die wij hen geven."

In nauw contact met gefuseerde bedrijvenvereniging

De gemeente kende twee grote bedrijvenverenigingen en die zijn inmiddels gefuseerd. Stella: "We staan in nauw contact met hen. Als zij nieuwe zaken ontwikkelen, nodigen ze de gemeente uit om mee te komen luisteren. Ze hebben een enorme ambitie en dat is alleen maar geweldig. Een issue bijvoorbeeld is hoe zij het onderwijs in de regio beter kunnen laten aansluiten op hun bedrijfswensen. Dat ligt precies in de lijn van ons programma Werken. Als wij als gemeente projecten op dit vlak starten, hebben we direct hun luisterend oor. Immers, met de drie O's hebben we elk jaar een aantal bijeenkomsten, dus de contacten liggen er al. Dat werkt heel goed."

Financiële samenwerking tussen drie O's

Onder de paraplu van het programma Werken is budget beschikbaar. Bijvoorbeeld het Startpunt Ondernemers wordt vanuit het programma Werken gefinancierd. Maarten: "We overleggen tussen de domeinen intensief over hoe we deze budgetten voor alle betrokkenen maximaal slim inzetten." Stella: "Maar ondernemers hebben ook geld via hun Ondernemersfonds. Zodra wij iets nieuws willen in de gemeente, zoals een technolab omdat de vraag naar technici enorm groeit, dan komen we vaak uit op de constructie waarbij overheid, onderwijs en ondernemers ieder een derde bijdragen. We hebben daar al enkele geslaagde voorbeelden van, zoals vmbo on stage, waarbij vmbo'ers kennismaken met het bedrijfsleven. Daar doen heel veel ondernemers aan mee én ze betalen er ook aan mee, super! Opnieuw een bewijs dat zij hun maatschappelijke betrokkenheid heel goed oppakken."

Gunstige infrastructuur

Graag benadrukken Stella en Maarten het gunstige vestigingsklimaat voor ondernemers: "De O van onderwijs

Drie concrete handvatten voor ondernemersverenigingen/koepels/kringen

Tot slot geven Stella en Maarten enkele concrete handvatten voor andere gemeenten die door hun samenwerking geïnspireerd raken:

- 1| Kom uit je ivoren toren, trek schouder-aan-schouder op en gun elkaar een succes.
- 2| Stel het belang van de samenleving boven je eigen politieke belang.
- 3| Inspireer je ambtelijk apparaat en geef hen de kans doelen op te pakken en te realiseren.
- 4| Koppel concrete targets aan je plannen, anders blijft het ongreepbaar.

gaat in de gemeente Súdwest-Fryslân erg goed. Al onze jongeren halen hier een startkwalificatie. Onze regio kent de laagste schooluitval van heel Nederland. Dreigen kinderen uit te vallen? Dan kennen we al 20 jaar een goede zorg- en steunstructuur. Ook hebben we een uitstekende arbeidsmoraal in de regio. Als je als ondernemer hier personeel binnenhaalt, dan is dat gemotiveerd én gekwalificeerd. Verder is onze infrastructuur op orde en is wonen en werken hier voordeliger dan in de Randstad."

Kernuitkomsten inventarisatie ontwikkeling ondernemersfondsen

Ondernemersfondsen zijn een steeds meer voorkomende manier om als besturen van ondernemers met een ondernemersagenda te investeren in het eigen werkgebied of in de gemeente. Om de ontwikkeling van ondernemersfondsen in kaart te brengen zet stichting CLOK jaarlijks een enquête uit onder alle Nederlandse gemeenten, zo ook in 2017. Met een netto respons van 168 heeft ruim de helft van de gemeenten de enquête ingevuld. Deze hoge respons vormt een stevige basis om een actueel inzicht te geven in de ontwikkeling van ondernemersfondsen in Nederland.

Samenvatting meest cruciale resultaten

Graag bespreken wij hier de meest cruciale resultaten: de hoeveelheid fondsen, hun doelen en activiteiten en de groei/daling van het budget. Van belang om te weten, is dat wij inmiddels ook de inventarisatie voor 2018 voorbereiden, zodat er op jaarbasis goede vergelijkingen zijn te maken. De aanbevelingen voor deze vervolginventarisatie leest u aan het eind van dit artikel.

Aantal ondernemersfondsen

Allereerst is geconstateerd dat in 116, circa 70%, van de gemeenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek één of meerdere ondernemersfondsen actief zijn. In gemeenten zonder actieve ondernemersfondsen is een gebrek aan draagvlak vaak de reden dat ondernemersfondsen niet opgericht of gestopt zijn. Het is opvallend dat het aantal ondernemersfondsen in de deelnemende gemeenten vanaf het jaar 2009 een stijging vertoont, waarbij een piek te zien is

in de jaren 2011-2012 en 2016. Van de deelnemende gemeenten geven er 52 aan dat er op dit moment geen ondernemersfondsen actief zijn in de gemeente.

Het vaakst één ondernemersfonds

Met in totaal 62 gemeenten is het aantal gemeenten met één ondernemersfonds het grootst. Terwijl er 54 gemeenten met twee of drie actieve en geen enkele gemeente met meer dan drie ondernemersfondsen de enquête heeft ingevuld. In 17 van de 52 gemeenten zonder actief ondernemersfonds zijn op dit moment initiatieven om een ondernemersfonds op te zetten. Tevens is in twee gemeenten het ondernemersfonds gestopt, in beide gevallen was een gebrek aan draagvlak de oorzaak. Een gebrek aan draagkracht is ook de belangrijkste verklaring in het geval er geen enkel ondernemersfonds actief is in een gemeente.

Het doel van ondernemersfondsen

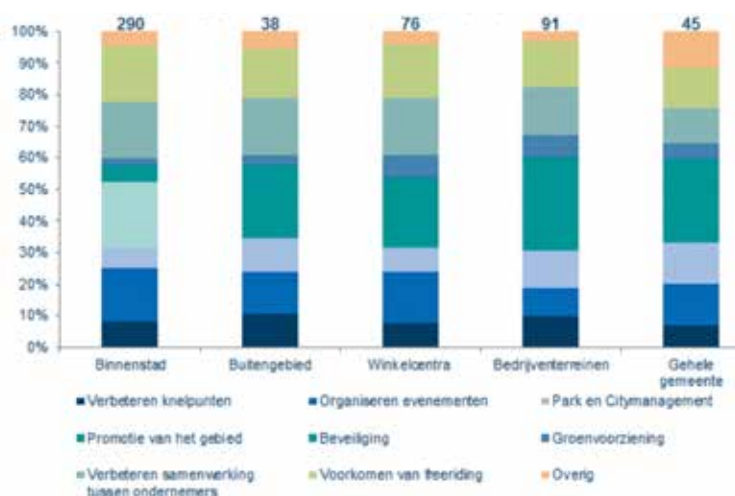
Ondernemersfondsen worden vaak opgericht met één of meerdere specifieke doelen. Gekeken naar de doelen van een ondernemersfonds valt enerzijds op dat er verschillen bestaan tussen vooral het doel van ondernemersfondsen op bedrijventerreinen, waar beveiliging een veelvoorkomend onderwerp is, en ondernemersfondsen in binnensteden en andere locaties. Hier is voornamelijk promotie en marketing van het gebied een vaak gesteld doel. Als vervolgens

Het aantal opgerichte ondernemersfondsen per jaar

Verhouding gestelde doelen per locatie

(de aantallen boven de grafiek geven het aantal gestelde doelen per oprichtingsjaar weer, zo kan de verhouding in perspectief geplaatst worden)

“Het budget stijgt als de performance van het ondernemersfonds goed is en de betrokkenen dus tevreden zijn”

per locatie gekeken wordt naar de verhouding tussen de gestelde doelen blijkt dat het doel van een ondernemersfonds vaak afhankelijk is van de locatie. Opvallend is verder dat voor alle locaties behalve bedrijventerreinen het organiseren van evenementen een relatief belangrijk doel is. Groenvoorziening wordt door ondernemersfondsen op zowel bedrijventerreinen als in winkelcentra relatief vaker tot doel gesteld dan op andere locaties. Ook het voorkomen van freeriding is op alle locaties een belangrijke doelstelling. Een aantal ondernemersfondsen heeft echter specifiekere doelen, zoals het behoud van werkgelegenheid en vitaliteit van het (winkel) centrum.

Budgetten van ondernemersfondsen

Een manier om uitspraken te kunnen doen over de performance van ondernemersfondsen is de ontwikkeling van het budget. We kunnen aannemen dat het budget stijgt als de performance van het ondernemersfonds goed is en de betrokkenen dus tevreden zijn. Vooral voor wat betreft budget is in eerste instantie bij relatief grote ondernemersfondsen sprake van budgetstijging. Hieruit zou opgemaakt kunnen worden dat grote(re) fondsen beter presteren dan ondernemersfondsen met een kleiner budget. Of dit daadwerkelijk het geval is, kunnen we op basis van de beschikbare gegevens niet met zekerheid stellen.

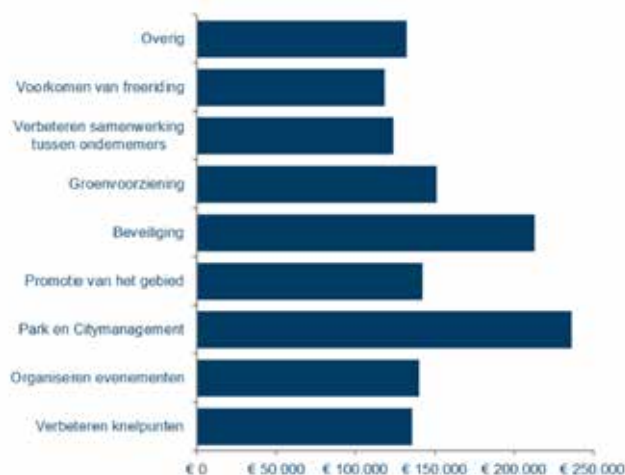
Park en Citymanagement: een significant hoger budget

Als we kijken naar de hoogte van het budget wordt zichtbaar dat ondernemersfondsen met het doel Park- en Citymanagement een significant hoger budget hebben dan andere ondernemersfondsen. Een mogelijke verklaring hiervoor is het algemene nut en brede draagvlak voor Park- en Citymanagement; het is een doel dat voor een breed spectrum ondernemers relevant is.

Interessant vervolgonderzoek

De performance van ondernemersfondsen is een ander interessant topic voor vervolgonderzoek. In het voorliggend onderzoek is enkel de budgetstijging bevestigd als performance-indicator. Hieruit kan geconcludeerd worden dat ondernemersfondsen die in eerste instantie een groot budget hebben vaker hun budget zien stijgen. Of dit in werkelijkheid ook verklaarend is voor de performance van het ondernemersfonds is op basis van de huidige data niet met zekerheid te zeggen. Tot slot wordt geadviseerd in een vervolgonderzoek een aantal performance indicatoren toe te voegen. Er zijn hiervoor meerdere mogelijkheden, zoals de stijging van het budget in combinatie met het feit of de relatie tussen gemeente en ondernemers hechter is geworden

De hoogte van het budget per doel

dankzij het ondernemersfonds. Tevens kunnen ondernemers of ondernemersfondsen ook benaderd worden met de vraag of zij vinden dat de gestelde doelen gehaald zijn. Ook aan de gemeenten kan deze vraag gesteld worden.

Wilt u meer weten?
 Neem dan via info@clock.nl contact op met Sandra de Boer, projectmanager Stichting CLOK.

Rondetafelgesprek CLOK over Ondernemersfondsen:

“Het gaat om concrete extra investeringsprojecten die besturen van ondernemers belangrijk vinden voor hun gebieden”

Speciaal voor het magazine *Kringen* organiseerde de redactie een rondetafelgesprek met meerdere voorzitters van Ondernemersfondsen, fondsmanager Utrecht en de voorzitter van Stichting CLOK. Vooral werd ingegaan op en de voordelen en nadelen van Ondernemersfondsen en de praktische ervaringen met Ondernemersfondsen. Eveneens verkenden de deelnemers de gewenste toekomstige ontwikkelingen. De algemene conclusie? “Het begint bij een sterke basis creëren met basisproducten, om vervolgens door te kunnen groeien naar visie en strategie.”

Hans de Leeuw, voorzitter Ondernemersfonds Utrecht, nam de kick off voor zijn rekening: “Wij zijn tevreden over hoe het met ons fonds gaat, dat dragen we graag uit. We bereiken met ons fonds een grote diversiteit aan activiteiten. Zelf ben ik ondernemer in Utrecht geweest en eerder betrokken bij BIZ'en in Leiderdorp en De Lier. In 2011 is het gemeentebreed Ondernemersfonds in Utrecht gerealiseerd. Het fonds is ingericht op basis van een opslag van 11,1% op de OZB voor ondernemers, met een begroting van 6,7 miljoen euro. Het fonds is een koepel over 72 trekkings-

Vijfsluizen kiest bewust voor een engere vorm en richt zich op één gebied, met een budget van 50.000 tot 60.000 euro. Er is geen bemoeienis vanuit de overheid en ook nauwelijks controle vanuit de overheid overigens. Een Ondernemingsfonds is een orgaan waardoor de overheid je veel meer serieus neemt, hebben wij inmiddels ervaren.” In presentaties namens CLOK voor besturen van ondernemersverenigingen elders formuleer ik een BIZ zo: “als ik vooraf had geweten hoeveel tijds inspanning het mij zou gaan kosten, was ik er nooit aan begonnen, maar nu we het hebben, wil ik er nooit meer vanaf.” Over het programma? Beveiliging blijft het belangrijkste, maar in middels is het ook windenergie en biodiversiteit.

“Het grijze gebied tussen politiek en ondernemers kun je met een Ondernemersfonds vlottrekken”

gebieden, met elk hun bestuur, met gemiddeld 5 bestuursleden, dus ca. 300 actieve ondernemers als bestuurder. Er is nu geen discussie meer over de meerwaarde van het fonds, terwijl men eerst sceptisch was. Toch knap dat we dit zo weten te realiseren. Een belangrijk succesfactor hierin is het zo transparant mogelijk opereren.”

Fonds versterkt de positie van ondernemers
Pieter Snee van BIZ Businesspark Vijfsluizen: “BIZ

De razendsnelle ontwikkeling van Enkhuizen
Herman Hoekstra, voorzitter Ondernemersfonds Enkhuizen: “We hebben tijdens de oprichting deels subsidie van de gemeente ontvangen en deels een eigen bijdrage geleverd. De ondernemers en culture instellingen uit het centrum hadden behoefte om gezamenlijk te investeren, eerder is een BIZ op het bedrijventerrein zonder succes verkend. Met het fonds wilde we in Enkhuizen het vestingsklimaat verbeteren en meer dynamiek binnen de stad creëren. Hiervoor viel onze keuze op het Leids model waarbij bij zowel de politiek en ondernemers draagvlak voor was. In de zomer van 2016 zijn we begonnen en hebben 50.000 euro subsidie aangevraagd. CLOK heeft

(v.l.n.r. Pieter Sneeep, Kees Raven, Hans de Leeuw en Herman Hoekstra)

ons begeleidt in dit traject. Het grijze gebied van de taken en wederzijdse belangen in het openbare gebied tussen politiek en ondernemers kun je met een Ondernemersfonds vlottrekken. Je merkt dat ondernemers en politiek meer naar elkaar toetrekken als je dit initiatief neemt. Draagvlak scheppen is belangrijk, dat is in het begin een barrière, hebben we ervaren." In 2017 zijn volledig gestart met het fonds en het gaat heel goed. Van de €300.000,- die elk jaar beschikbaar wordt gesteld is in 2018 al een derde aan projecten toegewezen.

Hoogeveen inmiddels 'Beste binnenstad'

Kees Raven, voorzitter Stichting CM Hoogeveen: "We zagen een versnipperd gebied in een net en goed lopend centrum. Er moest iets gebeuren. De gemeente heeft het initiatief genomen en we hebben de koppen bij elkaar gestoken. We ontvingen €180.000,- subsidie om de zaak te organiseren en het eerste jaar te financieren. Kijk, de BIZ was een wet in wording. Eind 2009 waren we de eerste BIZ van Nederland. We hebben bewust voor deze vorm gekozen. Reclamebelasting lijkt te veel op belasting en voor een stadsbreed OZB-fonds was op de bedrijventerreinen geen draagvlak. Daarom kozen we in het centrum voor een BIZ. We tellen 400 ondernemingen in dit gebied. We kennen daarbij een schaling van € 300 tot € 1500. En wat was het effect van het fonds? Al na twee jaar verdienden wij het predikaat 'Beste binnenstad'. Onze grote krachtinspanning heeft hiervoor gezorgd, maar je moet er wel heel veel energie in steken. Een Ondernemersfonds is een middel voor een beter centrum en geen doel op zich." Eigenlijk vind ik dat een fonds inmiddels

een noodzakelijke voorwaarde voor een goed functionerend gebied is geworden.

Trends en ontwikkelingen

Welke trends en ontwikkelingen gaan zich voordoen in het werkveld van de fondsen? Herman Timmermans geeft een voorzet: "de activiteiten van de fondsen worden steeds uitgebreider en meer divers. Eerst mocht je bijna niks: "Het draaide alleen om schoon, heel en veilig." Nu gaat het ook over bijv. marketing en participatie. En ook tussentijds is er ruimte om nieuwe activiteiten toe te voegen gebaseerd op nieuwe strategieën. Nu gaat het veel

"Een Ondernemersfonds is een middel en geen doel"

meer om de beweging die je creëert."

Alan Grommers, fondsmanager in Utrecht: "Onze trekingsgebieden zitten in verschillende fasen. Interesse in visie en strategie zien we hier en daar de kop opsteken. De meeste gebieden zijn begonnen met het leggen van de basis."

Pieter Sneeep: "Ondanks de camera's gebeuren er nog steeds dingen die we niet willen. De expertise van ondernemers schiet hierin te kort. Echter, het eigenaarschap van problemen is lastig en je moet opletten met vrijwilligers. Uiteindelijk groeit de BIZ steeds meer naar met elkaar samenwerken vanuit één visie en strategie. De

activiteiten lopen inmiddels en het geld wordt uitgegeven. Wel is het lastig om visie en strategie binnen de BIZ te organiseren."

Trends: duurzaamheid en mobiliteit

Kees Raven: "Wij groeien steeds meer door naar een partij waarnaar geluisterd wordt. De samenwerking overheid ondernemers is beter dan ooit en werpt duidelijk zijn vruchten af. Hans de Leeuw: "Als trends zie ik er twee: duurzaamheid en mobiliteit." Die herkent Pieter Sneeep: "Dat geldt ook voor ons. Onze BIZ doet studies naar mobiliteit en duurzaamheid. Bij duurzaamheid koersen we op een algemene sturing vanuit de gemeente." Overigens, niet alle deelnemers noemen hun Ondernemersfonds ook daadwerkelijk een Ondernemersfonds. Herman Hoekstra: "In Enkhuizen zijn cultuur en toerisme belangrijk voor de stad. We noemen het een Stadsfonds, alleen is dat wel een oubollige naam."

Van plan tot praktijk

De deelnemers blikken terug op het ontstaan en de groei van hun Ondernemersfonds. Pieter Sneeep: "Bij de BIZ maak je vooraf een programma, maar niemand weet hoe het fonds werkt. Uiteindelijk gaat het om visie en strate-

"Uiteindelijk gaat het om visie en strategie, de stad moet groeien"

gie, de stad moet groeien. Alles moet op elkaar aansluiten. Wij opereren bijvoorbeeld vanuit onze visie op de verbinding tussen stad en haven en bekijken goed wat ieder gebied nodig heeft."

Alan Grommers: "Ons fonds is uit een behoefte ontstaan. Het bestuur en uitvoeringsorganisatie zijn er om alle gebieden actief te laten zijn en om zowel gebied als stad sterker te maken. Utrecht kent eigenlijk 72 BIZ-gebieden en we moeten verantwoording afleggen aan de gemeente in een jaarverslag." Hans de Leeuw: "Inmiddels is ons Ondernemersfonds meer geëigend. Waar er eerst nog wat onwennigheid was richting het fonds, is er nu een vibe ontstaan. De kern is een zak geld die moet worden verdeeld."

Knelpunten

De deelnemers aan het gesprek worden gevraagd welke knelpunten zij ervaren rondom Ondernemersfondsen. Hans de Leeuw: "Ik zie als knelpunt de uitdaging om de laatste gebieden georganiseerd te krijgen en continuïteit in de besturen van trekkingsgebieden te realiseren." Pieter Sneeep: "Ik wil aandacht vragen voor een groot deel van de bedrijven die nauwelijks meedoen. Daar hebben we als bestuur last van en dat straalt ook af naar de overheid" Kees Raven: "Het gaat erom draagvlak te creëren bij én tussen politiek als ondernemers en de communicatie met de achterban is ook een terugkerend onderwerp dat veel aandacht vraagt." Herman Hoekstra: "Ik zie als knelpunt het gebrek aan begrip tussen politiek en ondernemers, het elkaar onvoldoende kunnen verstaan." Kees Raven beaamt dit: inderdaad verschillen de culturen van de overheid en de ondernemers enorm, maar op veel onderwerpen is dat door goed overleg en uitleg te overbruggen!

Hoe organiseer je een gebied?

Alan Grommers: "De meeste energie krijg je door in gebieden een andere manier van organisatieopbouw neer te zetten. Wat zit er in het gebied? Waar zit de energie en het enthousiasme? Het is een langjarig proces, zodat elk gebied zich gemandateerd voelt om zijn trekkingsrecht, die om tonnen kunnen gaan, te gebruiken."

"Het gaat uiteindelijk om draagvlak creëren tussen alle betrokken partijen"

Kees Raven: Er is afgesproken dat wij naast de lange termijn visie ook als Stichting jaarlijks een binnenstadsagenda met daaraan een door het bestuur toegekend budget. Strak en goed geregeld in een vaste structuur. Werkt prima hoor! Bij een BIZ kennen we het programma al en wordt het budget daarvoor gebruikt." Herman Hoekstra: "Het is van belang niet steeds dezelfde persoon de kar te laten trekken, maar je onafhankelijkheid goed te organiseren, zowel financieel als vanuit het oogpunt van creativiteit."

Focus op fasering

Een Ondernemersfonds kent verschillende fases, beamen de deelnemers. De kunst is te beginnen bij de basis en gestaag door te groeien naar belangenbehartiging en stadsbrede projecten. Herman Timmermans: "Als fonds groei je steeds meer naar visie en belangbehartiging en ook steeds meer naar stadsbrede projecten vanuit ondernemers en door ondernemers. Dat bepaalt ook de mindset en cultuur van fondsen."

Grootste voordelen van een fonds

De deelnemers zien diverse voordelen van een fonds. Hans de Leeuw: "Omdat er geld is, raak je met elkaar in gesprek en kom je tot het vormen van collectiviteit in het gebied." Pieter Sneeep: "Je houdt de free riders buiten de deur en realiseert inderdaad collectiviteit." Kees Raven: "Een fonds bevordert de samenwerking tussen ondernemers onderling én tussen ondernemers en overheid." Herman Hoekstra: "We krijgen nu zaken voor elkaar, die eerder niet lukten."

Herman Hoekstra Voorzitter Ondernemersfonds Enkhuizen
Opgericht in 2016

Pieter Sneeep Voorzitter BIZ Vijfsluizen Schiedam
Opgericht in 2011

Hans de Leeuw Voorzitter & Alan Grommers Ondernemersfonds
Utrecht
Opgericht in 2011

Kees Raven Voorzitter Stichting Centrum Management Hoogeveen
Opgericht in 2008

Herman Timmermans Voorzitter Stichting CLOK

De kracht van recreatie en toerisme

De dagen worden langer, de zon neemt aan kracht toe en de planten lopen uit. Onder de kampeerdere nemen de kampeerkriebels langzaam toe. Wat ik in mijn vorige column niet verteld heb, is dat ik een fervente kampeerder ben. Ik heb op veel plekken in Europa gekampeerd en heb zelfs Zuid-Amerika met een tent verkend. Sinds begin maart worden in de gemeente Barneveld ook weer de eerste die-hard-kampeerdere gesignaleerd. Dat is ook niet verwonderlijk omdat de gemeente Barneveld met 65 reguliere verblijfsrecreatieterreinen, ruim 20 boeren-campings en 3 grote hotels gekenschetst kan worden als een echte recreatieve gemeente. Alle accommodaties samen zorgen op jaarbasis voor zo'n 450.000 toeristische overnachtingen. Recreatie en toerisme is daarmee, na food en transport & logistiek, de derde pijler onder de Barneveldse economie. Tijdens het opstellen van de detailhandelsvisies voor Barneveld en Voorthuizen is nog eens bevestigd dat het afgeleide effect van recreatie en toerisme op andere sectoren groot is.

Uit een analyse van de pintransacties door de Rabobank blijkt dat meer dan de helft van de jaaromzet in de detailhandel in de kernen Barneveld en Voorthuizen is toe te rekenen aan recreatie en toerisme. In de praktijk zien we dit ook terug in bijvoorbeeld het winkel- en horecabestand in kernen als Voorthuizen en Garderen. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Amsterdam zorgen toeristen in Barneveld dus niet voor overlast, maar leveren ze juist een positieve bijdrage aan de leefbaarheid. Hoewel ik daar geen onderzoek naar gedaan heb, is het zo dat de gemiddelde toerist op de Veluwe waarschijnlijk weinig overeenkomst vertoont met de groep overlast veroorzakende toeristen in Amsterdam. Om de toeristisch-recreatieve sector te stimuleren, voert de gemeente Barneveld een gericht beleid waarin de nadruk ligt op het verbinden, bereiken en promoten van het bestaande aanbod. Voor wat betreft de promotie en ontwikkeling van het toeristisch-recreatief product werken wij daarin samen met de Stichting Go Barneveld en VisitVeluwe. Jaarlijks stelt de gemeente aan beide organisaties een bedrag van € 110.000,- ter beschikking om de toekomstbestendigheid en duurzaamheid van de toeristische sector te stimuleren en daarmee tevens de lokale economie verder te versterken. Natuurlijk leidt dit tot mooie en door de toerist gewaardeerde producten zoals een mini-map toeristisch Barneveld, de kippen-rally, een fietsroute in het kader van de Giro di Barneveld en een houten beelden route door Garderen.

Ook werkt de gemeente samen aan een verdere versteviging van het netwerk van toeristische bedrijven door elk jaar samen in een bijeenkomst stil te staan bij de opening en sluiting van het toeristisch seizoen. Elke bijeenkomst wordt gemiddeld door zo'n 80 ondernemers bezocht. Ook de komende jaren zal de gemeente Barneveld verder investeren in de recreatieve sector in de vorm van het beschikbaar stellen van middelen, het maken van toeristisch beleid, het structureel onderhouden van contacten met toeristisch-recreatieve bedrijven en het, waar mogelijk, meewerken aan de ruimtelijke groei van bedrijven. Nog even terugkomend op de toeristen in Amsterdam: wij rijden met onze Veluwe-express graag even door naar Amsterdam om deze toeristen naar ons mooie Barneveld te halen.

Jan Wessels, gemeente Barneveld
Beste economische medewerker 2017

Thema: *Stimuleer uw regionale*

U bent nog maar net gestart in functie als Wethouder met EZ in uw portefeuille. Spannend! Wordt u een zoveelste volger of juist een regionale economische innovator? Kiest u voor het tweede? Dan is het cruciaal dat u razendsnel in uw rol van toonaangevend Wethouder EZ groeit. Het slimme startpunt van die succesvolle sprint voorwaarts voor uw regionale economische ontwikkeling? De Dag voor Wethouders EZ op 21 juni, georganiseerd door stichting CLOK in samenwerking met de Ministerie EZK en de G40.

De Dag voor Wethouders EZ onderscheidt zich met unieke intervisie, deskundigheidsbevordering en volop ruimte om in veiligheid kennis en ervaring te delen. Met als kern: regionale samenwerking voor een swingende start van uw wethouderschap EZ.

Inzicht trends, regionale samenwerking, cruciale issues!

- 1** U krijgt snel inzicht in nieuwe trends, nieuwe ontwikkelingen en nieuwe projecten waarvan u kunt leren en die u kunt toepassen in uw eigen gemeente en vooral: regio.
- 2** Accent op regionale samenwerking als uitdagende nieuwe bestuurlijke eenheid. Regionaal of tussen grote steden als bestuurlijke eenheid tussen gemeente en provincie.
- 3** Alle cruciale issues voor grote gemeenten en steden komen op één dag integraal aan de orde: Parkmanagement, Truckparking, Smartcities, Energietransitie en Verduurzaming.

Verrassend programma

- Wat levert goede samenwerking in de FoodValley op?
- Het geheim van succesregio's: welk beleid werkt?
- Hoe zorg je dat je de regio versterkt, draagvlak krijgt en succes boekt?
- Wat kun je met een duidelijke visie bij samenwerking?
- Welke vijf illusies moet je loslaten als wethouder EZ?
- Besluitvorming economisch beleid verschuift van lokaal naar regionaal!

Met de volgende sprekers

- Otto Raspe, Planbureau voor Leefomgeving
- Willemien Vreugdenhil, wethouder gemeente Ede - voorzitter Economie & Werk G40
- Jos Huizinga, voormalig wethouder gemeente Noordenveld
- Han Looijen, voormalig wethouder gemeente Zaltbommel
- Robert Visser, voormalig wethouder gemeente Son en Breugel en voormalig bestuurlijk trekker "bedrijventerreinen en detailhandel" Metropoolregio Eindhoven

economie met een stevige swing!

DONDERDAG 21 JUNI 2018

Dag
voor Wethouders
Economische
Zaken

- 12.15** Ontvangst met lunch
- 13.15** Welkom en Opening
door Herman Timmermans,
voorzitter CLOK
- 17.15** Netwerkborrel

LOCATIE:

Akoesticum in Ede

Een voormalige kazerne is een nationaal trainingscentrum voor muziek, dans en theater. Het gebouw is een verrassing maar de bijdrage van het centrum aan het programma ook.

ADRES:

D42, Nieuwe Kazernelaan 2 Ede.
Direct naast het Station van Ede
(en ook zijn er voldoende parkeerplaatsen)

AANMELDEN & CONTACT:

U kunt zich aanmelden via email info@CLOK.nl onder vermelding van uw naam, gemeente, postadres en e-mailadres. Vergeet niet de datum van deelname te vermelden.

KOSTEN:

De kosten bedragen € 425, - exclusief btw. Na aanmelding ontvangt u een factuur. Wanneer u deelnemer bent van CLOK ontvangt u een aantrekkelijke korting en betaalt u slechts € 380,-. Bij deze bijeenkomst zijn de Algemene Voorwaarden van kracht.

Edese Wethouder Willemien Vreugdenhil:

“De regio is hét schaalniveau waarop Wethouders EZ moeten samenwerken”

Wethouder Willemien Vreugdenhil is in de gemeente Ede onder andere verantwoordelijk voor economie. De komst van het Platform Wethouders EZ en de daaraan gekoppelde Dag voor Wethouders EZ juicht zij toe: “Maar er zijn meer platforms in dit veld. Ik adviseer CLOK daarom wel voor een écht onderscheid te kiezen.

“Willemien: “Het is sowieso altijd goed om met vakgenoten samen te komen. Er zijn meer platforms in deze richting. Zelf ben ik voorzitter van de G40, van de pijler werk en economie. Ook wij organiseren netwerkdagen waar portefeuillehouders elkaar kunnen ontmoeten. De waarde daarvan is hoog. Je leert dat andere gemeenten met vergelijkbare vraagstukken bezig zijn. De nieuwe Dag voor Wethouders EZ kan daar prima bij, en ik adviseer CLOK hiermee het onderscheid te zoeken ten opzichte van de andere platforms. Mijn advies hierin aan CLOK is dit onderscheid te creëren door heel erg vanuit de beleving van de bestuurder te denken, met vooral een regionale insteek. Want de vraagstukken in Friesland zijn beduidend anders dan in bijvoorbeeld Den Haag.”

“Bedrijven kiezen voor een regio en niet als eerste voor een gemeente”

Praktisch advies regionaal samenwerken

Over regionale samenwerking gesproken: Willemien Vreugdenhil geeft de lezers van Kringen graag een praktisch advies als het gaat om economische samenwerking in de regio: “De gemeente Ede is centrumgemeente van Food Valley. We zien daar dat we op het thema economie al enorm veel regionaal samenwerken. Ik zeg dan ook: de economie stopt niet bij jouw gemeentegrens. Een veelgehoorde klacht van ondernemers is dat veel gemeenten strikt grensgericht werken. Daarom is de meerwaarde van regionale samenwerking op het gebied van EZ zo enorm belangrijk. Wij hebben dat in Food Valley bijvoorbeeld gedaan door regionaal een visie te ontwikkelen op bedrijventerreinen en werklocaties, en niet te denken vanuit het motto: eigen grond eerst. De insteek was bijvoorbeeld om te kijken hoe we elkaar vanuit de verschillende milieucategorieën zouden kunnen versterken. Bedoeld om met een kwalitatieve visie te kijken naar wat je met je regio eigenlijk het bedrijfsleven biedt, in plaats afzonderlijk vanuit gemeenten A, B en C. Dit betekent ook dat we op het gebied van acqui-

sitie een vergaande samenwerking hebben opgetuigd. Want bedrijven kiezen voor een regio en niet als eerste voor een gemeente.”

Voorkom navelstaarderij

Binnenkort, nu de gemeenteraadsverkiezingen vers achter ons liggen, treedt er weer een contingent nieuwe Wethouders EZ aan. Wat adviseert Willemien hen? “Ten eerste: goed samenwerking zoeken in de regio, dus onderschat de regio niet. Dat is hét schaalniveau waarop je moet samenwerken. Daarnaast is het goed om banden aan te gaan met bedrijven of je verder te verdiepen als je wethouderschap continueert. Met andere woorden: probeer navelstaarderij te voorkomen.”

Relatie met stichting CLOK

Willemien kent Stichting CLOK goed: “Al was het maar vanwege de wedstrijd ‘Beste Accountmanager van Nederland’ die zij organiseert. De gemeente Ede heeft deze wedstrijd in de persoon van Angelique Gerritsen verleden jaar gewonnen. Dat wapenfeit venten wij uiteraard goed uit. Eveneens is Stichting CLOK betrokken geweest bij onderzoek dat wij in Ede hebben verricht naar het fenomeen BIZ, de bedrijfsinvesteringszones. We hebben in Ede heel veel geïnvesteerd in economisch beleid, bijvoorbeeld met onze retailvisie. We hebben zelfs een retail accountmanager, zo ook voor toerisme. Verder ontwikkelen we het Food & Business park in Ede, een enorm groot bedrijventerrein van 22 hectare, dat we nu bouwrijp gaan maken. Naar verwachting gaan we dat dit jaar uitgeven aan nieuwe bedrijven. Het aanzwengelen van al die activiteiten heeft de aandacht voor de regio Food Valley opnieuw een stimulans gegeven. We zijn zelfs vermeld in het regeerakkoord van het nieuwe kabinet. We worden inmiddels gezien als één van de groeibriljanten na de Randstad.”

Advies

Tot slot wijst Willemien alle Wethouders EZ graag op het toenemende belang van sociaal ondernemerschap: “Ook in de G40 hebben we dit als belangrijk speerpunt gekozen. Juist door de terugtrekkende overheid worden bedrijven die sociaal ondernemerschap tonen steeds belangrijker. Alleen, gemeenten zijn vaak een sta-in-de-weg om dit van de grond te krijgen. Want juist sociaal ondernemers krijgen binnen de gemeente met een veelvoud van afdelingen te maken. roep ik Wethouders EZ dan ook op dicht tegen hun EZ collega’s aan te schuiven, maar ook bij de collega-wethouders die energie, duurzaamheid en afval in hun portefeuille hebben. Ik zie in die samenwerking een enorme potentie.”

Jos Huizinga, vervangend wethouder van de gemeente Noordenveld:

“De regio krijgt een enorme taak toebedeeld als het gaat om economische ontwikkeling”

Jos Huizinga is sinds 2017 actief als vervangend wethouder van de gemeente Noordenveld: “Ik schat de toegevoegde waarde van het Platform Wethouders EZ als hoog in. De regio krijgt een enorme taak toebedeeld als het gaat om economische ontwikkeling. Dit maakt het Platform Wethouders EZ van Stichting CLOK urgenter dan ooit. Geen Wethouder EZ mag op de Dag voor Wethouders EZ ontbreken.”

De beschikbare fondsen liggen klaar

Daarnaast stipt Jos nog een cruciaal element aan: “Er ligt in Den Haag veel geld op de plank om lokale innovatie te stimuleren. Dit betekent dat gemeenten inzien dat zij hun regionale samenwerking moeten oppakken en benadrukken, om in aanmerking te komen voor fondsen die bestemd zijn voor regionale economische ontwikkeling. Zij kunnen deze beschikbare fondsen vooral inzetten voor het opzetten van regionale innovatiecentra.”

Groot voorstander van meer regionale economische samenwerking

Zoals uit het voorgaande blijkt, is Jos een groot voorstander van meer economische samenwerking in de regio. Graag diept hij dit element nog wat verder uit: “We hebben gemeenteraadsverkiezingen gehad. Ik roep alle nieuwe Wethouders EZ op om meer dan ooit over hun eigen gemeentegrenzen heen te kijken en te koersen op economische samenwerking in de regio met andere gemeenten. Economische problemen los je regionaal op en niet lokaal. Dus regel met elkaar een regionale sterke samenwerking op het terrein van economie. Het bewijs dat dit van belang is? Simpel: een bedrijf dat zich vestigt in jouw buurgemeente heeft ook effect op het aantal arbeidsplaatsen en inwoners in jouw gemeente. Dus ga over je gemeentegrenzen heen, slecht die grenzen en denk breed.”

Bindende rol van CLOK

Jos heeft veel ervaring met Stichting CLOK: “Ik ben voorzitter van de Kwaliteitscommissie van CLOK en volg de ontwikkelingen van een bepaalde afstand. Kijk ik naar CLOK vanuit mijn huidige functie als openbaar bestuurder, dan weet ik dat CLOK een belangrijke rol kan spelen in het bijeenbrengen van gemeenten binnen provinciaal verband. Erop gericht om ervoor te zorgen dat je resultaten boekt op lokaal/regionaal niveau

als het aankomt op regionale economische ontwikkelingen, het aantrekken van bedrijven en het creëren van arbeidsplaatsen en stimuleren van bedrijventerreinen.”

Advies: blij out of the box denken en doen

Voor alle nieuw aantredende Wethouders EZ heeft Jos een praktisch ervaringsadvies: “Probeer out of the box te blijven denken, zoals in discussies met je gemeentelijke ambtenaren. Loop vanaf dag één niet direct mee in het bestaande systeem, het ambtelijke apparaat. Probeer vooral in de eerste 100 dagen van jouw wethouderschap uit het systeem weg te blijven en probeer out of the box te denken. Doe je dat niet? Dan is het later veel lastiger om veranderingen binnen je gemeente door te voeren.”

“Economische problemen los je regionaal op en niet lokaal”

Onlosmakelijk verband met energie-transitie

Tot slot houdt Jos een vurig pleidooi voor gemeentelijke duurzaamheid en energietransitie: “Er staat op die vlakken ongelooflijk veel te gebeuren, vooral voor de Wethouders EZ. Daarmee bedoel ik dat EZ niet alleen draait om arbeidsplaatsen en het aantrekken van bedrijven. Het moet tot de mensen doordringen hoe groot de rol gaat worden van de afdeling EZ en van de wethouder bij de aanstaande gemeentelijke en regionale energietransitie en aanzwellende focus op duurzaamheid. Dit vraagt een enorme alertheid van EZ om de bedrijven in hun regio in deze discussie en transitie mee te nemen. Hiermee geef je ze optimaal de gelegenheid om van die ontwikkelingen economisch te profiteren. Ook op dit vlak kan CLOK een belangrijke katalysator zijn. Immers, CLOK weet als geen ander bedrijven en lokale en regionale overheid bij elkaar te brengen, feitelijk als oliemannetje.”

Nationale Dag van Economische Zaken

SAVE
the date

Muntgebouw Utrecht
Donderdag, 1 november 2018
Van 9.30 tot 17.00 uur

*Aansluitend ons welbekende netwerkdiner.
Dit keer in Italiaanse sferen!*

Wat kunt u verwachten?

- Toonaangevende sprekers over de laatste trends, gebiedsondernemen en succesvolle samenwerking tussen overheid en ondernemers
- Interactieve workshops over ongeveer alles waar u dagelijks mee te maken heeft
- Verkiezing PPS2018

Na deze dag is uw kennis en netwerk weer helemaal op peil!

Werkt u aan het versterken van de regionale en lokale economie? Blok 1 november dan in uw agenda! Binnenkort ontvangt u de uitnodiging met aanmeldingsmogelijkheden. Wees er snel bij want er is maar plek voor 200 personen!

Rond de tafel met de regio West-Brabant Zeeland

Stichting CLOK is er voor de regionale en lokale economie. Hierbinnen gebeuren fantastische zaken. Het is daarom jammer dat die ervaring en kennis niet altijd andere regio's bereiken. Daarom vertelt CLOK in Kringen graag het verhaal uit de regio. In ons vakblad laten we de komende edities elke keer een regio aan het woord, nu de regio West-Brabant Zeeland.

De regio West-Brabant Zeeland is uiterst veelzijdig. Neem Altena, een dynamische regio bekend van haar maritieme industrie, logistiek en handel. Breda is een prachtige stad, waarin fijn wonen, werken, ondernemen, studeren, winkelen, uitgaan en zorgen voor elkaar samenkomen. Heel anders is weer Vlissingen met haar zeehavens en bijhorende logistieke activiteiten, zoals off-shore wind, een belangrijk voorland voor West-Brabant, met volop ruimte voor dag- en verblijfstoerisme. Ook in het oog springt Etten-Leur, een ondernemende gemeente met een groot bedrijventerrein en diverse kleinere terreinen. Een winkelhart met regionale uitstraling, omsloten door een fraai buitengebied met een diversiteit aan agrariërs. Een andere economische parel is Oosterhout met volop werkgelegenheid in diverse economische sectoren. Met een uitstekende geografische ligging, strategisch tussen de havens van Rotterdam en Antwerpen en de trimodale ontsluiting.

Diverse ontwikkelingen in de regio

De deelnemers uit de regio aan deze discussie hebben uiteenlopende visies op de ontwikkelingen die zij voor ogen hebben. Danielle bijvoorbeeld ziet graag een

verdere versterking van de belangrijkste sectoren en goede ontwikkelingsmogelijkheden voor de gevestigde bedrijven. Lennart kan zich hierin vinden: "De sterke clusters waarop Breda nu met succes extra inzet zijn logistiek, de farmaceutische sector, Beneluxeeders en agro-food." Daarentegen biedt volgens Gert en Bart de Zeeuwse economie weer een heel andere potentie en zet zij in op chemie, agrofood, logistiek, energie- en procesindustrie. Een hardwerkende beroepsbevolking exploiteert op een innovatieve, duurzame manier zee, zon, wind en vruchtbare grond.

Behouden én uitbreiden

Oosterhout is sterk op het gebied van logistiek en distributie, zakelijke dienstverlening, voeding, betonindustrie, metaal, elektrotechniek en ICT. Deze gemeente zet in op verdere versterking van de belangrijke sectoren en goede ontwikkelingsmogelijkheden voor de gevestigde bedrijven.

Suzanna zoekt de balans: "Dongen heeft mooie bedrijven binnen zijn gemeente en zet in op bestaande bedrijvigheid en geeft ondernemers de kans zich

aan. Ook Lennart geeft zijn visie: "De acquireurs en accountmanagers van het Ondernemersteam Breda helpen ondernemers op weg. Dat kan zijn bij het huisvesten en opstarten van een bedrijf, het oplossen van knelpunten of als een advies nodig is." In Etten-Leur denkt men dat richting de toekomst de accountmanagers bedrijven steeds belangrijker worden in de rol dicht bij het college. Maar ook dicht bij de lokale ondernemer en in deze rol de rest van de collega's hierin meeneemend. Hanneke legt vervolgens een actuele nuance op tafel: "EZ krijgt steeds meer een verbindende rol tussen ondernemers, onderwijs en overheid omdat het zwaartepunt van de aandacht tegenwoordig op de arbeidsmarkt ligt door het groeiende tekort aan personeel in vooral logistiek en techniek."

Rol van ondernemersverenigingen

De deelnemers zijn het er over eens dat de rol van de ondernemersvereniging belangrijk is. Danielle vat die visie mooi samen: "Samenwerking met ondernemersverenigingen is onmisbaar voor de dienstverlening vanuit EZ. Bovendien zorgt een goede samenwerking voor

"Samenwerking met ondernemersverenigingen is onmisbaar voor de dienstverlening vanuit EZ"

verder te ontwikkelen, met in het achterhoofd een mate van duurzaamheid." Tot slot geeft Maartje haar visie: "De gemeente Drimmelen koerst op het behoud van de huidige bedrijven en het benutten van de toeristisch-recreatieve potentie van de gemeente."

Invloed van Economische Zaken

Dan komt een extra interessant issue aan de orde in de groep: de invloed van Economische Zaken op de geschetste ontwikkelingen. "Die zie ik als een faciliterende en verbindende rol", stipt Danielle

synergie, kwaliteitsverbetering en juiste beleidskeuzes." In Breda wil men vooral bedrijventerreinen en winkelcentra met een goed vestigingsklimaat, waar ondernemers in een schone, veilige en duurzame omgeving kunnen werken. "Dat lukt alleen als de samenwerking goed is", beklemtoont Lennart. Wel brengt Jurgen hierop een nuance aan: "De overheid kan niet alles alleen. Er wordt steeds meer burgerparticipatie gevraagd en zoals dit geldt voor burgers geldt dit ook voor ondernemers. Belangrijk hierbij is dat je een goede samenwerking laat zien, ook al is die maar klein. Dit kan namelijk wel bijdragen aan een groter voordeel in de toekomst." Hanneke sluit zich hierbij aan en Suzanna verklaart de "hybride" bestuursfunctie binnen de ondernemersvereniging in haar stad: "Dit als adviserende rol en om de banden zeer nauw te houden." Maartje: "De gemeente Drimmelen werkt nauw samen met het Bedrijven Netwerk Drimmelen (BND), zij fungeert als paraplu voor de lokale verenigingen."

Term gebiedsondernemen nog niet echt ingeburgerd

De term 'gebiedsondernemen' is nog niet echt in zwang bij de deelnemers aan deze discussie. Breda hanteert dit begrip niet, maar telt wel verschillende ondernemersfondsen zoals een BIZ en fondsen op basis van reclamebelasting. Ook in de binnenstad van Vlissingen is een BIZ ingesteld. De gemeente is daar blij mee! In Etten-Leur zit men in een overgang, geeft Jurgen aan: "Wij hanteren het nog

niet. We merken in Etten-Leur dat het nog een beetje afwachten is of ondernemers er nu voor moeten gaan of niet. Ik denk dat het wel zal komen". Hanneke vult aan: "Wij hanteren het ook niet, maar hebben een BIZ op ons grootste bedrijventerrein en in de binnenstad." In Dongen is er nog niets op dit gebied, wel gaan zij onderzoeken of er een mogelijkheid is voor een BIZ op het bedrijventerrein, vanuit de ondernemers zelf. Werkendam heeft een BIZ op het grootste bedrijventerrein van Werkendam en een in het winkelgebied van Werkendam. Overigens gebruiken zij de term gebiedsondernemen ook niet.

"Een hardwerkende beroepsbevolking exploiteert op een innovatieve, duurzame manier zee, zon, wind en vruchtbare grond"

Gemeente Werkendam	Danielle Ernest	Beleidsmedewerker Economie & Toerisme
Gemeente Vlissingen	Gert Stevense	Accountmanager stedelijke bedrijventerreinen
Gemeente Vlissingen	Bart Pouwer	Accountmanager detailhandel, horeca en toerisme
Gemeente Etten-Leur	Jurgen Trouw	Accountmanager bedrijven
Gemeente Oosterhout	Hanneke Klerks	Beleidsmedewerker stedelijke ontwikkeling en economie
Gemeente Breda	Monique Bax	Accountmanager bedrijven
Gemeente Drimmelen	Maartje den Teuling	Beleidsmedewerker Economische Zaken
Gemeente Dongen	Suzanna Muller	Accountmanager bedrijven

Annet Elzinga en Albert Wieringa van BURO MLBRGN:

"Het zou mooi zijn als het Sociaal Domein en Economische Zaken meer naar elkaar toe groeien"

BURO MLBRGN ontwikkelt mediaconcepten in het sociaal domein.

Deze bijzondere onderneming is een initiatief van twee Arnhemse media-ondernemers: Annet Elzinga en Albert Wieringa. Zij zorgen voor vakinhoudelijke ondersteuning zodat elk project naar wens opgeleverd wordt: "Onderdeel van onze concepten zijn vaak video's, animaties, afbeeldingen, Facebookposts, blogs, vlogs, websites en nog veel meer.

Deze maken we samen met mensen uit de doelgroep, vooral mensen die stappen zetten op weg naar werk. We betrekken hen dus direct en concreet bij onze mediaconcepten in het sociaal domein."

Albert Wieringa: "Wij voeren verschillende mediaconcepten uit, maar het zijn wel altijd mediaconcepten in het sociaal domein. Dat is de overeenkomst. We zijn bijvoorbeeld bezig met een website die burgerinitiatieven in Arnhem ondersteunt én een overzicht geeft van alle burgerinitiatieven in Arnhem zodat burgers zelf van alles kunnen uitzoeken en vervolgens kunnen regelen. Zo voorkomen we dat burgers weer bij andere partijen moeten aankloppen of zelf het wiel moeten uitvinden."

www.activerendwerk.nl: zelf een goede werkplek vinden

Annet Elzinga: "Een ander voorbeeld is activerendwerk.nl. Die site hebben wij in opdracht van onder andere de gemeente Arnhem ontwikkeld, bedoeld om de kans op werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te vergroten. Veel mensen zitten thuis, maar kunnen best wel een bijdrage leveren aan de maatschappij. Vaak worden er voor hen werkplekken aangewezen, maar die matchen doorgaans niet met hun interessegebied. Er zijn veel mensen die allerlei dingen kunnen, maar zich niet nuttig kunnen inzetten omdat de werkplekken er niet zijn of niet door hen worden gevonden. Inwoners van Arnhem kunnen nu via www.activerendwerk.nl zelf heel gericht en op grond van bepaalde criteria de werkplek opzoeken waar zijn active-

rend werk willen doen, feitelijk de vervanger van wat we eerst de dagbesteding noemden. Hiermee krijgen zij de kans hun werkelijke talent te benutten."

Informele contacten met ondernemers

BURO MLBRGN werkt op deze terreinen niet formeel samen met andere ondernemers. Annet: "Maar doordat we in deze sector actief zijn, komen we wel heel veelzijdig in contact met organisaties en ondernemers die ook met dit onderwerp bezig zijn. We zien in de praktijk dat we met hen op een informele manier samenwerken. We zijn dan ook niet aangesloten bij een ondernemersvereniging, bedrijvenkring of ZZP-netwerk, we werken informeel. We zijn gevestigd in de wijk Malburgen, vandaar ook onze naam MLBRGN, en in die wijk hebben we contacten met ondernemers. Daar maken we ook gebruik van. Als we bijvoorbeeld iets willen laten drukken, kiezen we vaak voor een lokale drukker. Als we bijvoorbeeld catering nodig hebben, kan dat bij een restaurant in de buurt."

Insteek op wijkniveau

Albert Wieringa: "Een ander voorbeeld is dat er in de wijk Malburgen een opleidingscentrum komt. Wij kunnen dan stageplekken bieden op het gebied van media. Maar dit is echt veel meer op wijkniveau georganiseerd. We helpen elkaar,

maar dit is zeker niet geformaliseerd." Annet: "De mensen waarmee wij contact hebben, hebben doorgaans een heel grote afstand tot de arbeidsmarkt. Voor sommigen is het überhaupt de vraag of ze ooit nog bij een regulier bedrijf komen te werken. Dit betekent dat we heel erg op maat kijken waar we voor hen verbinding kunnen leggen met bedrijven en organisaties. Daarvoor zijn we niet in eerste instantie aangewezen op formele netwerken van ondernemers, feitelijk hanteren we een microaanpak. We geloven erin dat als je van onderaf actief bent, en klein begint, je uiteindelijk een veel duurzamere aanpak krijgt." Er bestaat een ondernemersfonds in Arnhem. Annet: "Dit kennen we van naam, maar daar houdt het ook bij op."

Gewenste verbinding tussen Sociaal Domein en Afdeling EZ

BURO MLBRGN is actief in het sociaal domein van de gemeente Arnhem, maar ziet in dat ook de Afdeling Economische Zaken een factor van belang is: "Wij bieden trajecten aan die door de gemeente bij ons worden ingekocht. Wij zijn dus feitelijk een aanbieder voor de gemeenten. We hebben het idee dat er bij de gemeente een soort scheiding is tussen het Sociaal Domein en Economische Zaken, vooral op basis van de insteek richting efficiency. Het zou mooi zijn als beide afdelingen meer naar elkaar gaan kijken. De afdeling EZ zou dan kunnen gaan inzien dat iets wat het goedkoopste is niet altijd de meeste maatschappelijke waarde heeft. Neem de groenvoorziening. Het goedkoopste bedrijf wint de aanbesteding. Zo kan het gebeuren dat een bedrijf in Harderwijk de groenvoorziening in

Arnhem doet. Een gemiste sociale kans! We hebben in Arnhem genoeg bedrijven met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt die dit werk ook kunnen doen. Daarmee kunnen mensen uit de wijk aan het werk en zo hun eigen wijk onderhouden. Hoe mooi is het als je vanuit die kringloopgedachte werkt?"

Een wens

Tot slot hebben Annet en Albert een vurige wens: "Het mooiste zou zijn als er geen bedrijven zoals het onze nodig zouden zijn om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk te begeleiden. Dat kan lukken als bedrijven zich ook meer inclusiever opstellen. Zelf hebben we dat ook gedaan! Er liep voortdurend een overlastgevende man door onze straat. Die hebben we benaderd en hij is nu naar volle tevredenheid onze huismeester!"

Handvatten

Albert en Annet geven graag drie concrete handvatten voor bedrijven en ondernemerscollectieven die graag willen werken met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

- Leer te denken vanuit wat de mensen kunnen en willen.
- Probeer niet mensen vanuit een specifieke opdracht te zoeken.
- Probeer je open te stellen voor alle mensen die op je pad komen.

'Doet CLOK dat ook?'

CLOK staat bekend om het organiseren van landelijke en regionale netwerkbijeenkomsten, het aanbieden van leergangen en seminars, geven van informatie bijvoorbeeld met concrete, inspirerende voorbeelden. Maar u weet misschien niet dat CLOK nog veel meer doet. Laatst reageerde een deelnemer: "Doet CLOK dat ook?"

Waalwijk investeert in accountmanagement met een accountplan

De programmamanager Economie en de Accountmanager Bedrijven van de gemeente Waalwijk hebben Stichting CLOK verzocht te ondersteunen bij het opstellen van een accountplan en het bieden van ondersteuning bij het implementeren van dit accountplan. De aanleiding hiervoor is dat er meer aandacht moet komen voor de economische ontwikkeling van Waalwijk in het algemeen en de relatie met het bedrijfsleven in het bijzonder. Dit is dus hét moment om accountmanagement gestructureerd te positioneren buiten en binnen de gemeente.

Het opstellen van een accountplan vergt professionele aandacht en aanpak. CLOK heeft de heer Paul Smolders verzocht dit plan op te stellen. Het plan vormt de basis voor de uitvoering van de activiteiten op tactisch en operationeel niveau. De meeste accountplannen zijn een uitwerking van het strategisch-economische beleidsplan. Het strategisch beleidsplan geeft sturing aan het accountplan.

Het accountplan plan bevat een interne en externe focus:

- De uitwerking van de taken van accountmanagement en de positionering in de gemeentelijke organisatie.
- De contacten met en opstelling richting de ondernemers.

Het schrijven van het accountplan, inclusief interviews, gesprekken en referenties heeft een doorlooptijd van 3 maanden. In juli dit jaar is het accountplan gereed waarna de accountmanager van Waalwijk ermee aan de slag gaat. Deze wordt tot eind van het jaar ondersteund door de heer Rob Joosten, een zeer ervaren accountmanager. Het plan schrijven is een eerste stap, het daadwerkelijk implementeren en laten zien dat het werkt is een tweede stap.

Nieuwe collega Sandra de Boer

Sandra de Boer was eerder al inzetbaar voor CLOK en werkt inmiddels fulltime voor CLOK. Zij omschrijft zichzelf als enthousiast, gedreven en met een passie voor ondernemerschap en verbinding!: "Ik herken mijzelf in zowel de doelgroep als missie van CLOK. Die spreken mij dan ook enorm aan."

Eerder deed Sandra veelzijdig ervaring op als projectleider voor de Vrienden van Techniek, een stichting die in Zwolle en omstreken onderwijs en technisch bedrijfsleven verbindt, met de bedoeling meer jongeren voor techniek te laten kiezen: "Na de "vrienden" ben ik volledig voor CLOK gaan werken. Ik kende CLOK al wat jaren. Achter de schermen heb ik eerder al voor verschillende activiteiten van CLOK gewerkt en het bestuur ondersteund."

Ruime en uitdagende taak

Sandra: "Ik ben verantwoordelijk voor de aansturing van de interne organisatie, maar ook voor de projecten, plus een stuk innovatie met als focus productontwikkeling." Voor CLOK heeft Sandra heldere doelen op haar netvlies: "Ik wil graag mijn kennis en ervaring beschikbaar stellen om verder uitvoering te geven aan de missie. Het snijvlak waar CLOK zich op begeeft is super interessant. Mijn doel is verschillende doelgroepen met elkaar in verbinding te brengen en bij te dragen aan productontwikkeling en meer. Ik ben van, voor én door deelnemers en hoop met hen via al onze evenementen in contact te komen."

AGENDA CLOK

6 juni

Themabijeenkomst Omgevingswet

21 juni

Dag voor Wethouders Economische Zaken

26 september

Regio Kennisnetwerk Zuid-Holland

27 september

Regio Kennisnetwerk Zuidoost-Nederland
(Limburg/Oost-Brabant)

2 oktober

Regio Kennisnetwerk Noord Nederland

4 oktober

Regio Kennisnetwerk Midden Nederland

11 oktober

Regio Kennisnetwerk Oost Nederland

16 oktober

Regio Kennisnetwerk West-Brabant/Zeeland

17 oktober

Regio Kennisnetwerk Noord-Holland

1 november

Dag van Economische Zaken

Voor een actueel overzicht zie www.clok.nl

COLOFON

Kringen is een uitgave van Stichting CLOK | www.clok.nl

Redactieadres

Stichting CLOK o.v.v. Kringen
Postbus 35, 2740 AA Waddinxveen
Telefoon: (035) 695 41 44
E-mail redactie: redactiekringen@clock.nl

Redactie

Herman Timmermans, Stephan Weijers, Henk Wijnsma

Gast redactie

Jan Wessels, Regioteam West-Brabant en Zeeland, Sandra de Boer, Paul Smolders

Blad management

Geert Kievit

Beeld

Rien Hokken, Nynke Arends Fotografie

Kringen journalist

Paul Spendel

Ontwerp & opmaak

de Bladenkamer | grafisch vormgevers

Druk

BDU / oplage 3000 exemplaren

Financiële administratie

Stichting CLOK

Distributie

Via postadres door gerichte verspreiding onder alle besturen van lokale ondernemersverenigingen (BLOV), parkmanagers (PM) en citymanagers (CM) en accountmanager bedrijven (AMB), afdelingen EZ en RO en de wethouders binnen alle gemeentes in Nederland.

Abonnementenadministratie

Kringen wordt gratis verspreid onder de, bij distributie genoemde partijen. Personen buiten deze doelgroep kunnen tegen betaling van 99 Euro excl. BTW per jaar (4 nummers) een abonnement aanvragen. Betaalde abonnementen worden tot wederopzegging aangegaan. Opzegging kan uitsluitend plaatsvinden tot uiterlijk twee maanden voor het einde van de lopende abonnementsperiode. Correspondentie m.b.t. abonnementen kunt u sturen naar: Stichting CLOK o.v.v. Kringen, Postbus 35, 2740 AA, Waddinxveen. Adresgegevens wijzigen? Ga naar www.clok.nl/kringen

Losse nummerprijs Kringen:

20 Euro excl. BTW

Overname artikelen

Artikelen mogen alleen worden overgenomen, gekopieerd etc. met bronvermelding. Ondanks uiterste zorgvuldigheid kunnen enkele gegevens achterhaald of anderszins niet volledig juist zijn. Kringen aanvaardt hiervoor geen enkele aansprakelijkheid.

De transformatie van uw gemeente verlangt het hoogste kennisniveau van medewerkers EZ

Wordt onderscheidend in uw functie, volg de CLOK Leergang voor Medewerker EZ en kom in topvorm!

Investeer in de regionale en lokale economie en in uzelf met de Leergang Medewerkers Economische Zaken/Accountmanager Bedrijven

De leergangen
starten

in september 2018
en januari 2019

*Schrijf u nu in via **info@clock.nl** of
kijk op **www.CLOK.nl** voor meer informatie.*